ÑAPA

AMIGOE Weekend Bijlage

ZATERDAG 25 APRIL 1987 PAGINA 5

RUDY LAMPE IS in het (recente) verleden in opspraak geraakt. Deze pastoor van Koraal Specht heeft tijdens een eredienst zijn solidariteit betuigd met een niet christelijke coöperatie: de KOPAK (Koperativa pa Agrikultornan di Kòrsou). Deze solidariteits- betuiging heeft bij veel mensen reacties losgemaakt; positieve en negatieve. De vraag is of men als priester solidariteit tijdens een eucharistie- viering kan betuigen met een niet-christelijke organisatie. Rudy Lampe denkt zelf dat er in de kerkhistorie van Curaçao genoeg aangrijpingspunten liggen om dit te doen. Alleen moeten we nu een stap verder gaan dan toentertijd. In dit vraaggesprek probeert pastoor Lampe historische lijnen te leggen. "Het is niet de bedoeling om de polarisatie aan te wakkeren, maar om anderen mijn manier van handelen inzichtelijk te maken", aldus Lampe.

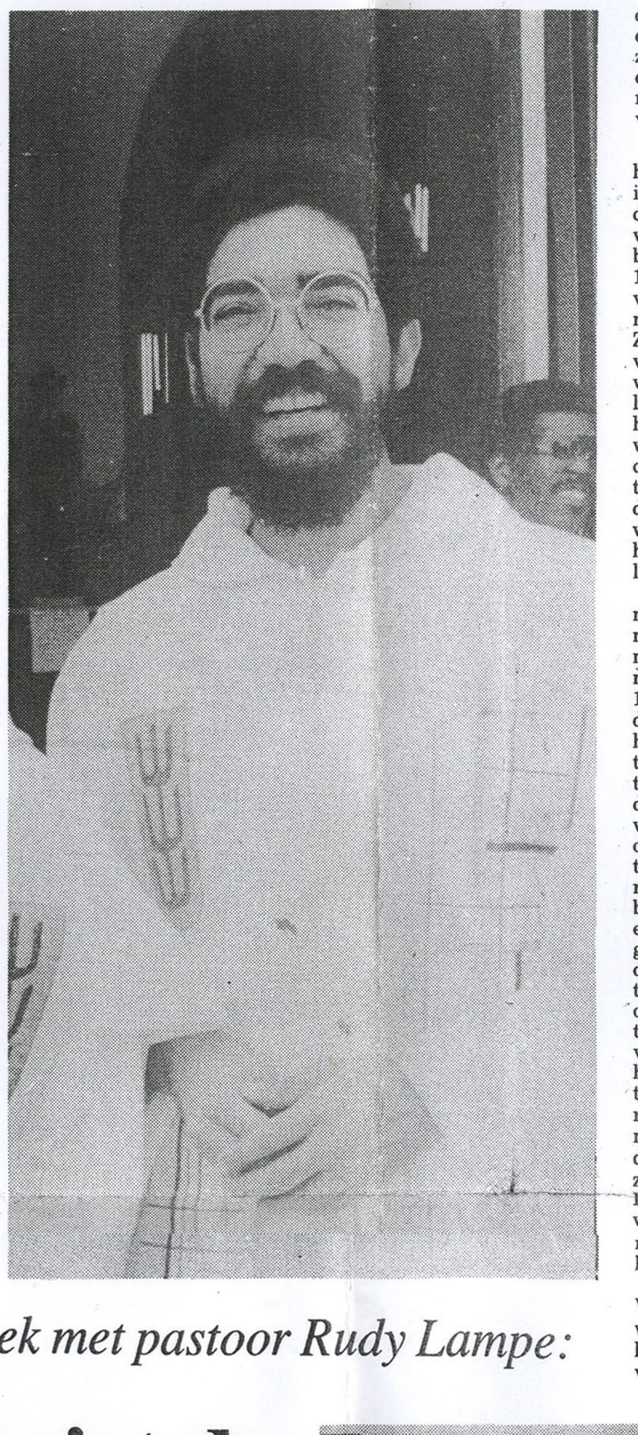

Vraaggesprek met pastoor Rudy Lampe:

"Het is niet de bedoeling om polarisatie aan te wakkeren"

Door steun te betuigen aan Kopak, een niet- katholieke organisatie, heeft u een precedent geschapen. Toch is uw solidariteits- betuiging niet nieuw in de katholieke kerk van Curaçao.

"Door steun te betuigen, solidair te zijn met een concrete organisatie zijn we eigenlijk trouw gebleven aan de geschiedenis van de Rooms- katholieke kerk op Curaçao. Ik wil deze stelling bewijzen door terug te gaan in de geschiedenis van de coöperaties. Begin deze eeuw was er op Curaçao een economische crisis. Misschien was die crisis erger dan die we op dit moment meemaken. Er was een verschrikkelijke armoede en ellende. De kerk was in die tijd zeer actief om er daadwerkelijk iets (aan de armoede) aan te doen, min of meer gedwongen door de armoede van de katholieke meerderheid. In 1905 werd de eerste coöperatie gesticht door een priester. Het was de coöperatie voor de productie van de sambarku's, een soort sandaal. De naam van deze vereniging was: Coöperatieve Vereniging en Nijverheid. Het was een soort verdediging van de rechten van het volk dat in ellende leefde. In 1913 had de vereniging een eigen gebouw en drie winkels. Een paar jaar daarna kwamen er meer winkels en nog andere productie- coöperaties.

In deze tijd werd bijvoorbeeld de coöperatie voor de productie van de hoeden- industrie gesticht. De katholieke kerk heeft de oprichting hiervan erg gestimuleerd. Nu pas is er onderzoek gaande over het belang van deze hoeden- industrie. Men is gaan inzien dat deze betreffende industrie zeer belangrijk was voor de economische ontwikkeling van Curaçao. De katholieke kerk was erg actief in de verdediging van de economische belangen van de bevolking. Niet alleen op het gebied van de coöperaties, maar ook op andere gebieden. In 1919 werd door de heer A. Pijpers de Katholieke Volksbond opgericht. Echter de grote motor daarachter was Verriet, die later bisschop zou worden. In die tijd, de tijd van de opkomende industrialisatie, wilde de Katholieke Volksbond de arbeiders organiseren. Vanuit de bond in samenwerking met de katholieke kerk werden er vakbonden gesticht. De eerste vakbond was die van de havenarbeiders. De oprichting ervan was het werk van Verriet. Er kwamen meer vakbonden, voor vrachtwagen- chauffeurs, winkel- personeel en onderwijzend personeel op katholieke scholen. Allen vanuit de katholieke vakbond gestimuleerd. Samenvattend zowel de eerste coöperatie als de eerste vakbond werden vanuit de katholieke kerk in het leven geroepen.

Later kwam er nog een katholieke politieke partij. Dit alles om aan te geven dat de kerk duidelijk geëngageerd was. Ze was actief op sociaal, politiek en economisch terrein. Daardoor had de kerk natuurlijk een erg grote invloed. Het was een macht waarmee men terdege rekening moest houden. Sommige geschiedschrijvers spreken dan ook van een "religieus regime".

Maar de geweldige boodschap die wij uit deze periode hebben gekregen, is dat de kerk zich niet mag beperken tot spirituele zaken doch ook een boodschap heeft in de maatschappij. Zij moet actief zijn ter verdediging van het leven, de rechten van de bevolking. Als wij dus nu in 1987 actief onze solidariteit betuigen met een coöperatie, de Kopak, dan volgen wij de inspiratie uit het verleden. Wij, priesters, kunnen onze taak niet beperken tot spirituele en devotionele praktijken.

Er zijn echter verschillen aan te geven. We zien dat de kerk in die tijd alles te zeggen had in de organisaties. Men spreekt wel van een clericaal paternalistische structuur. De kerk werkte vanuit een theocratische mentaliteit: "Wij moeten proberen de wereld van de armen en de arbeiders katholiek te heroveren". Men kon geen Christelijke waarden gerealiseerd zien buiten de kerk. Alleen binnen de kerkelijke organisaties was er heil. Daarom was de macht van deze organisaties in handen van de clerus. Deze principes zijn echter nu achterhaald. Na de Tweede Wereldoorlog bevrijden het volk en zijn organisaties zich van dit clericaal paternalisme. Het volk gaat de autonomie van haar eigen praxis verdedigen. Er komen autonome vakbonden en andere politieke partijen, die eigenlijk niet geaccepteerd werden door de katholieke kerk. Er kwam een ontwikkeling op gang om de macht in handen van het volk te geven. Helaas is dit niet gelukt, de macht werd overgedragen aan een politieke elite. We hebben nu te maken met een politiek paternalisme. Toch is er een proces op gang, dat de macht werkelijk terug geeft aan het volk.

De kerk op Curaçao heeft dit gezond proces, de macht aan de bevolking, nog steeds niet kunnen verwerken en droomt van organisaties die officieel- christelijk zijn. Ze ziet eigenlijk niet in dat er ook christelijke waarden te vinden zijn buiten de kerkelijke instituties en organisaties. Wanneer wij zeggen dat de Rooms- katholieke kerk de laatste jaren niet sociaal actief is, dan betekent het niet dat we eisen dat de kerk weer kerkelijke organisaties op moet richten. De kerk moet proberen de katholieke, christelijke waarden te herkennen, die er buiten de kerk zijn. De kerk moet in dialoog treden met allerlei sociale organisaties, die niet officieel christelijk zijn om de christelijke waarden te ontdekken en als die er zijn haar solidariteit te betuigen. We hebben gezien dat de bevolking erop zit te wachten. Onze solidariteit met Kopak is door de mensen geweldig goed ontvangen. Het is zelfs zo dat een idee van ons, landbouw- hervormingen, werd aanvaard als een principe van Kopak voor de komende jaren. De mensen van Kopak hebben gemerkt dat ze van de kerk iets kunnen leren.

Als de Rooms - katholieke kerk in dienst staat van sociale organisaties en deze hoop geeft, heeft dat een geweldige positieve neerslag bij de mensen. Als coöperatie stelt Kopak duidelijk christelijke waarden. Ze willen werken voor het welzijn van alle landbouwers van Curaçao en niet slechts voor een kleine groepje. De kerk zal moeten inzien dat er ook christelijke waarden buiten de kerk te vinden zijn. Ik denk dat dat een van de twee belangrijkste uitdagingen is van de kerk op Curaçao".

Wat waren volgens u de motieven van de priesters, van het begin van deze eeuw om coöperaties en vakbonden op te richten. Was het zo, dat dit een manier was om invloed te krijgen op de overwegend protestantse elite?

"Natuurlijk stond de kerk niet buiten het machtsspel. Men wilde een positie veroveren die zo sterk was, dat men zich kon verdedigen ten opzichte van andere organisaties. In de kerk toentertijd waren er natuurlijk ook andere dan evangelische motieven te ontdekken. Altijd zijn er andere motieven in het spel, maar ook evangelische motieven die de priesters hebben gemotiveerd om zich solidair te verklaren met de arbeiders. Het ging om een marktkwestie, maar eveneens om een ware zendings- gedachte. Mgr. Verriet was, zoals we reeds gezien hebben, zeer actief. Als bisschop werd hij gesteund door veel priesters. De scheiding tussen machts- en evangelische motieven was in elk geval geen hiërarchische scheiding".

U had het over een nog andere uitdaging voor de kerk op Curaçao. Welke is dat?

"Als we het gaan hebben over de tweede uitdaging van de katholieke kerk op Curaçao dan beginnen we bij de constatering dat de kerk veel aan invloed heeft ingeboet. De vraag is waarom? Onze kerk heeft geweigerd om partij te kiezen. Wanneer er een strijd is tussen onrecht en recht, kan de kerk niet neutraal zijn, maar moet ze partij kiezen. Ik denk dat de kerk de laatste jaren een neutrale positie heeft gekozen. Neutraliteit is echter ook een keuze. Als men niet tegen onrechtvaardigheid is, dan is men voor.

Als onze kerk partij kiest voor het goede, hetgeen rechtvaardig is binnen onze maatschappij, dan zal zij tevens aan geloofwaardigheid winnen. Een voorbeeld uit Latijns-Amerika. In 1963 werd onder de studenten van de universiteit in Rio de Janeiro een enquête gehouden. Zestig procent van de studenten verklaarde dat ze atheïstisch waren, omdat de Rooms- katholieke kerk de status quo handhaafde. In 1978 vond er weer een enquête plaats: 75 procent verklaarde gelovig te zijn en trots op de kerk, omdat de kerk de stem van de stemlozen was geworden. Het kiezen van partij heeft de Braziliaanse kerk geloofwaardigheid gegeven.

Toen wij partij kozen op 22 maart 1987, was dit weliswaar nieuw voor de laatste jaren, maar niet nieuw in de geschiedenis van de kerk op Curaçao. In 1922 brak er een staking onder de havenarbeiders uit, omdat het loon van ƒ.0,50 naar ƒ.0,40 terug werd geschroefd. De katholieke vakbond kwam op voor de rechten van de arbeiders. Er werd gevraagd de arbeiders in de onderhandelingen met de directie te vertegenwoordigen. Verriet stond duidelijk achter de arbeiders in dit conflict. Er vond een manifestatie plaats, die op gewelddadige manier onderdrukt werd (vier doden en negentien gewonden) door de koloniale overheid. In deze conflict- situatie wordt de katholieke kerk ervan beschuldigd de arbeiders te hebben opgejut. De Rooms- katholieke Volksbond geeft een bericht uit waarin ze zich solidair met de arbeiders verklaarden, die rechtvaardiging zochten en zich alleen maar verdedigden. Degene, die verantwoordelijk was voor het geweld, was de directie van de maatschappij en het onrechtvaardige salaris.

Daarnaast bekritiseert de RK Volksbond degenen die een nieuwe slavernij willen opleggen aan het volk. De kerk kon niet het volk in handen laten van de elite

vervolg op Pag 7

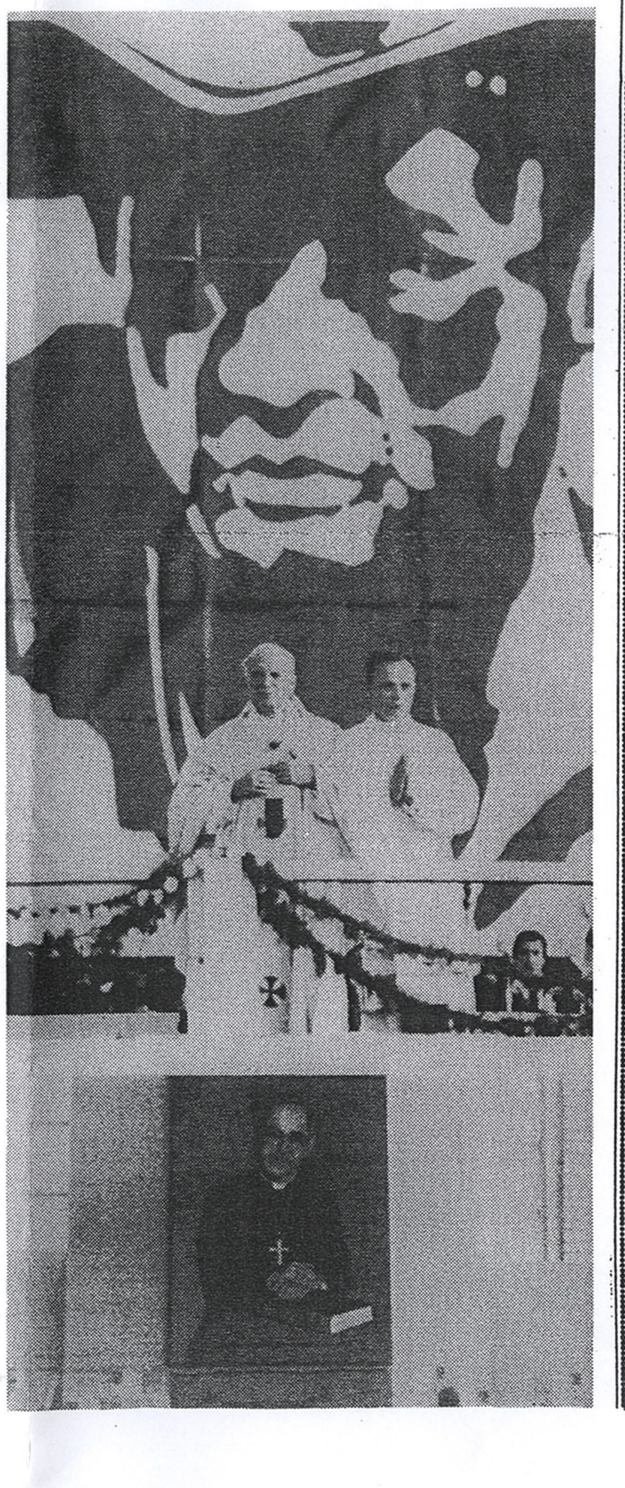

Bevrijdingstheologie

RUDY LAMPE BEHOORT ontegenzeggelijk tot die priesters, die beïnvloed zijn door het denken van de zogenaamde bevrijdings- theologen. Door allerlei verdachtmakingen vanuit verschillende hoeken en door verkeerde interpretatie van de publicaties van de bevrijdings- theologen is er rondom deze vorm van theologie bedrijven nogal wat verwarring ontstaan.

UITGANGSPUNTEN

Bevrijdings- theologie is een manier van theologie bedrijven, die ontstaan is uit de praktijk. Priesters, die met en voor de mensen in de sloppenwijken van de grote steden in Latijns-Amerika werkten, zagen de grote ellende. Geestelijken, die hun werkterrein op het platteland hadden, zagen de armoede en de onrechtvaardigheid van de bevolking aldaar. Geconfronteerd met de alledaags "ellendige" werkelijkheid van zovele mensen gingen theologen op zoek naar een zingeving van dit onrecht. De tijd dat men zich tevreden kon stellen met antwoorden in de trant van "God heeft het zo gewild" en "Na dit leven op aarde zul je in de hemel gelukkig worden" was definitief voorbij.

Men vond een antwoord, in die zin dat men tot de conclusie kwam dat God geen onrechtvaardigheid, armoede, ellende en onderdrukking wil toestaan. Als Christen heb je dan ook de opdracht, de taak om het onrecht te bestrijden. God staat aan de kant van hen die lijden. Er werd al tientallen jaren door de Zuidamerikaanse kerken geprobeerd om iets aan de armoede te doen. Deze hulp bleek echter niet het gewenste resultaat, namelijk de opheffing van de noden van het volk, te hebben. Men kwam tot de conclusie dat de kerken aan symptoom- bestrijding deden. Hoewel deze sympthoom- bestrijding (liefdadigheid) als eerste directe, vaak acute hulp onontbeerlijk is, zal men daarna en/of daarnaast het "kwaad" bij de wortels moeten bestrijden om zo een situatie te krijgen, die rechtvaardig is. Op zoek naar de wortels van het kwaad kwamen de bevrijdings- theologen tot de conclusie dat het kapitalistische systeem zoals het zich in Zuid-Amerika met de ideologie van de nationale veiligheid manifesteerde niet in staat is geweest het onrecht te bestrijden.

De ideologie van de nationale veiligheid wil de verworven Westerse waarden beschermen en gebruikt daarvoor alle middelen om de situatie, zoals die is te handhaven. Deze handhaving gaat gepaard met geweld, onderdrukking en "verdwijningen". De bevrijdings- theologie herkende in dit systeem de wortel van de onrechtvaardigheid. De houding van de bevrijdings- theologen ten aanzien van de politieke situatie heeft consequenties, die uitgaan boven het spirituele, namelijk: maatschappelijke en sociale. Hier begon de bevrijdings- theologie voor verschillende regeringen gevaarlijk te worden omdat men hiervoor het gevaar zag dat men hun machtspositie zou verliezen. Vanuit de politiek is de kerk er menigmaal op gewezen dat ze zich niet met maatschappelijke en politieke zaken moest inlaten en dit maar aan de regerings- beleiders van desbetreffende landen moest overlaten. Echter, zelfs de paus heeft gezegd dat hier voor de kerk ook een taak ligt.

KERKELIJKE HOUDING

De officiële Rooms-katholieke kerk heeft uiteraard gereageerd op de bevrijdings- theologie. In de "instructio" voor geloofsleer van 6 augustus 1984 wijst ze vooral op de gevaren, die er door excessen in de bevrijdings- theologie kunnen ontstaan.

Men (met name kardinaal Ratzinger) spreekt de vrees uit dat bevrijdings- theologen zich vereenzelvigen met het marxisme dat a priori atheïstisch is en dus nooit in zijn geheel geaccepteerd kan worden door een Christen. Echter naast de opmerkingen die ingaan op de gevaren van vereenzelviging met het marxisme kent de "instructio" ook vele passage's die het bestaansrecht van de theologie van de bevrijding erkennen. Over de consequenties, die de navolging van Jezus heeft op maatschappelijk en politiek vlak spreekt de "instructio" vaak duidelijke taal: "..... dat de nieuwe vrijheid welke door de genade van Christus wordt teweeggebracht noodzakelijk haar gevolgen moet hebben op sociaal vlak" en "Men moet inderdaad de moed hebben structuren te veranderen, die onrechtvaardig zijn en die onrecht veroorzaken". Het denken van de bevrijdings- theologen is over de gehele wereld bekeken, en geanalyseerd en heeft veel kritiek, terechte zowel als onterechte, over zich heen gekregen.

De Belgische pater Vekemans heeft met zijn CEDIAL (Centro de Estudios para el Desarollo e Intergración en America Latina) aan de lopende band boekjes uitgegeven, die erg tegen de bevrijdings- theologie waren gericht. De officiële kerk heeft zich nooit achter de publicaties van Vekemans geschaard. Deze vorm van kritiek was onterecht omdat Vekemans, hoewel hij schitterende polimieken kon schrijven, erg kortzichtig bezig was. Alles wat maar in de verste verte riekte naar socialisme werd meteen op een hoop gegooid met het marxisme, Sovjetunie en spionagediensten. Waarlijk van een Jezuïet zou men beter verwachten.

Echter ook vanuit de hoek van de feministische theologie en de Amerikaanse black- theologie was er nogal wat, vaak zeer terechte, kritiek. Van binnen uit vonden en vinden er voortdurend vernieuwingen plaats in het denken der bevrijdings- theologen. Vanaf 1980 ging men zich er bijvoorbeeld rekenschap van geven dat verdrukking, strijd en vervolging niet als idolen, als afgoden moesten worden bekeken, maar dat men te maken had met een god van het leven: "...... daarom kan een theologie, die haar wortels heeft in de realiteit van de armen alleen maar zijn concentratiepunt hebben in het paarmysterie van Christus", aldus J. Sobrino.

AFSLUITING.

Men moet constateren dat de bevrijdings- thelogie, met zijn voorkeurskeuze voor de armen door de mensen van Latijns-Amerika begrepen wordt. Vooral in de basisgemeenschappen, die vaak zelfstandig opereren, vindt deze denkwijze zijn weerklank. Zolang er ongerechtigheid is zullen er mensen moeten zijn die de stem van de stemlozen moeten laten horen. Als er geen maatschappelijke organisaties zijn, die deze stem vertegenwoordigen, dan moet de kerk dat doen. Zijn ze er wel, dan dient de kerk op de achtergrond te blijven en de ontwikkelingen kritisch te volgen. Echter, de kerk kan niet neutraal zijn. De "instructio": "..... voor wie zich in een houding van neutraliteit verschuilen tegenover de afschuwelijke en dringende problemen van de ellende en onrechtvaardigheid".

De kerk, waar ook ter wereld, heeft tot taak om op onrecht te wijzen. De situatie op Nederlandse Antillen is niet geheel te vergelijken met die in Latijns-Amerika en derhalve kunnen we die niet in zijn geheel en zonder aanpassing op onze eilanden invoeren als we dat zouden willen. Maar de boodschap van de bevrijdings-theologie mag duidelijk zijn, of beter de boodschap die Jezus ons heeft gegeven, is duidelijk...... of komt er geen onrechtvaardigheid op onze eilanden voor?

RON SKOMOROWSKI

vervolg van Pag 1.

en kiest partij voor de arbeiders. De kerk en de mensen zelf zijn niet verantwoordelijk voor een situatie van geweld, maar diegenen die nooit hebben geprobeerd de arme bevolking te helpen of te onderwijzen en diegenen die dit hebben proberen te belemmeren. Natuurlijk, de Volksbond vocht tegen de elite, die niet-katholiek was, maar het ging toch om een situatie van onrecht.

We hebben deze traditie hernomen, maar gaan nog een stap verder. De Volksbond koos voor de arbeiders, omdat ze katholiek waren. Nu moeten we solidariteit betuigen niet wegens tactische motieven, omdat ze katholiek zijn, maar omdat er sprake is van recht en onrecht. Het gaat er niet om of je katholiek bent of niet, maar of je aan de kant van de rechtvaardigheid staat. Heil van God wordt daar gerealiseerd waar rechtvaardigheid is. Dit is de tweede uitdaging van de kerk op Curaçao: als ze kiest, dan zal ze aan geloofwaardigheid winnen".

De vraag is natuurlijk wat is rechtvaardigheid. Eenieder zal rechtvaardigheid vanuit zijn of haar eigen wereldbeeld invullen. Zijn er "algemene kenmerken" waaraan je de rechtvaardigheid kan toetsen?

"Volgens mij is rechtvaardigheid datgene wat in het belang staat van de meerderheid. Echter mag de minderheid niet vergeten worden. Kijk, zolang er een troon bestaat, zal er een minderheid zijn, die deze wil bestijgen. Daar moeten we voor uitkijken. De optie van de rechtvaardigheid betekent ook dat we de minderheid moeten respecteren, deze onmenselijk wreed te behandelen zou niet christelijk zijn".